

Filosofování jako cesta

Filosofování je cesta, myšlenková cesta. Filosof je vždycky na cestě, ale vlastně nikdy není na konci cesty, kde by se mohl zastavit. Už z toho je vidět, že přirovnání k cestě není zdaleka dost přesné a přiléhavé. Nepřípadnost přirovnání filosofického myšlení k cestě je však ještě zřejmější, uvážíme-li, že po cestě se nejenom chodí (nebo jezdí), abychom se rychleji a spolehlivěji dostali někam, kde chceme pobýt a třeba něco zařídit, ale především abychom se vyhnuli zblouděním na všelijaká bezcestí nebo scestí.

K cestě, po které se chodí, náleží přece to, že je prošlapaná a vyježděná, dokonce postavená a vybudovaná. Kdo ve filosofii chodí jen po cestách již vybudovaných, není ještě filosof, protože ještě nezačal filosofovat. Skutečné filosofování znamená prošlapávat cestu, po které ještě nikdo (nebo téměř nikdo) nešel. Někdy to může také znamenat, že musíme znovu prošlapávat cestu, po které dlouho nikdo nešel a která už zarostla tak, že téměř nebyla znatelná. Chybný je také věcný, reálný kontext toho, čemu říkáme cesta: i když jdeme po stezce a ne po silnici, krajina konec konců zůstává táž. Nemůžeme po nějaké pěšince dojít do nějakého nového, zcela neznámého města, kam se nelze dostat po silnici; není to alespoň možné v kraji hustě osídleném, jako jsou například Čechy nebo Morava. (Už spíše odpovídá třeba cestě filosofické interpretace výprava do neobydlených nebo málo obydlených končin, kde můžeme najít pozůstatky nějakého starého, dávno již zapomenutého sídliště či dokonce prastarého města.) Kdysi bylo užito ještě jiného přirovnání: ve filosofii vlastně nejde o krajinu, která by byla k dispozici cestovatelům či turistům, nýbrž o velkou horu, do které se každý filosof musí zavrtávat, do jejíhož nitra musí razit jakoby svou vlastní štolu. Zatímco pro cestovatele je krajina vždycky táž, pro toho, kdo razí štolu do velké hory, je to, co najde a s čím se setká, mnohem víc závislé na tom, kterým směrem a kudy ta jeho štola vede. Někdo narazí na bohatou žílu, zatímco jiný se pohybuje stále jen v hlušině. Avšak i zde přirovnání v něčem pokulhává: nerosty a žíly už odedávna v hoře nějak jsou a nevytvářejí se teprve při tom, jak razíme štolu nebo tunel. Ve filosofii však nejde na prvním místě o danosti, které jsou někde připraveny a čekají, až na ně někdo narazí, až je najde. Ve filosofii jde především o myšlenkové vynálezy, které se významnou měrou podílejí na tom, co při ražení štoly do hlubin původně neprůhledné a nejspíš nezměrné hory „najdeme“ (a co ve skutečnosti z toho, co najdeme a s čím se setkáme, přetvořením uděláme).

(Písek, 950826-2.)